

بررسی اثرات خطرناک ناشی از عبور شبکه توزیع برق
بر فراز اراضی و حریم های خصوصی اشخاص و آثار حقوقی مترتب بر آن

عبور سیم فشار قوی بر فراز املاک نوعی تصرف است

مهرداد صیاد

■ درآمد

الکتروسیته یکی از مهمترین منابع انرژی در زندگی عصر حاضر است. مزیت هایی از قبیل: «قابلیت انتقال بسیار سریع، کنترل دقیق میزان و زمان استفاده از آن، توان تبدیل سریع آن به سایر انواع انرژی ها از قبیل حرکتی، گرمایی، صوتی و تابشی و عدم آلودگی محیط زیست در اثر استفاده از آن» باعث شده است تا کاربرد آن روند افزایشی پیدا کند و انرژی های سوخت فسیلی مانند نفت و گاز در منازل و کارخانه ها جای خود را به انرژی الکتریکی بدهد.

از سوی دیگر در کنار فواید و مزیت های ذکر شده، می بایست ملاحظات ویژه ای نیز در بهره گیری از این انرژی ارزشمند به کار برد. زیرا همان گونه که ذکر شد، این انرژی از طریق مواد رسانا قابلیت انتقال سریع دارد و محیط اطراف خود را نیز به طور غیر مستقیم تحت تأثیر جاذبه الکتریکی و مغناطیسی قرار می دهد. بنابراین

آگاهی از خطراتی که در اثر استقرار شبکه های توزیع برق در محیط زندگی خود دارد، ضروری خواهد بود.

■ پیامدهای خطرناک حاصل از رعایت نکردن فاصله کافی با جریان برق

الف) برق گرفتگی: این حادثه در اثر تماس مستقیم بدن با سیم های حامل جریان برق یا به طور غیرمستقیم از طریق استفاده از ابزار فلزی متصل به جریان برق اتفاق می افتد که در هر حال به دلیل انتقال جریان به بدن، موجب مرگ فرد خواهد شد. البته در جریان های ضعیف تر از جریان برق شهری نیز آسیب های جدی (متناسب با شدت جریان برق) وارد خواهد آمد که مختصات آن را می توان در دو قسمت به شرح زیر بیان کرد:

۱- تأثیر بر اعصاب: به دلیل آن که پیام های عصبی، ماهیت الکتریکی دارند، ورود جریان الکتریسته از طریق گیرنده های پوست، اختلال

شدیدی در سلسله اعصاب کل بدن وارد خواهد کرد. اختلالات وارده با حرکات غیر ارادی و شدید و ناگهانی بدن بروز می کند و هر شخصی ممکن است تاکنون آن را تجربه کرده یا شکنجه و آزار افراد به وسیله شوک های الکتریکی را در فیلم ها مشاهده کرده باشد.

۲- تخریب بافت های بدن: به دلیل آن که مطابق محاسبات، بیش از شصت درصد بدن از مایعات تشکیل شده و مایعات بدن از خاصیت الکترولیتیکی برخوردار است، بنابراین جریان برق از طریق تماس با بدن به راحتی منتقل می شود. اما نکته قابل ذکر آن است که بافت های بدن در پی عبور جریان شدید برق و به دلیل حرارت و گرمای تولید شده، تخریب شده و می سوزند.

ب) تأثیر میدان های الکتریکی و مغناطیسی: میدان های الکترونیکی و مغناطیسی که از جریان الکتریکی نشأت می گیرند، نیروهای جاذبه الکتریکی و مغناطیسی را بر اشیاء واقع در محیط

پیرامون شبکه توزیع برق وارد می کنند. اثرات این نیرو را در دو قسمت می توان توصیف کرد:

۱- با توجه به آن که پیامدهای عصبی ماهیت الکتریکی دارند، قرار گرفتن انسان در معرض میدان الکتریکی یا مغناطیسی باعث می شود که حتی بدون تماس با اشیاء حامل جریان الکتریکی در پیام های عصبی اختلال ایجاد شود. این عامل در حالت شدید بر مواد الکترولیکی مایعات بدن تأثیر می گذارد و در حالت های خفیف باعث اختلال در تمرکز ذهنی می شود.

۲- میدان های الکتریکی و مغناطیسی بر وسایل الکترونیکی مانند رایانه، تلفن همراه، سیستم های صوتی و تصویری اثر می گذارد که در حالت های شدید به ترانزیستورها، خازن ها و دیودهای به کار رفته در وسایل، صدمه وارد می آید و در حالت های خفیف موجب نویزها و پارازیت های مزاحم خواهد شد.

ج) تأثیر امواج الکترومغناطیسی: اگر اشیاء معلق در فاصله بسیار نزدیکی با جریان الکتریسیته قرار بگیرد موجب بروز تخلیه الکتریکی خواهد شد که در اثر آن امواج الکترومغناطیسی به اطراف ساطع می شود. دستگاه های ماکروویو که در منازل برای پخت غذا به کار می رود مثال بارزی از اثر وارده امواج الکترومغناطیسی بر مواد مختلف است: البته اثر امواج الکترومغناطیسی کابل های برق خفیف تر از دستگاه های ماکروویو است. اما باید دقت شود که در صورت نزدیکی منازل مسکونی با کابل های برق، اثر مذکور مداوم است و مداومت عامل مذکور، موجب عدم تمرکز ذهنی در حالت خفیف و اختلال در نظم سلول ها در حالت شدید منشاء ناهنجاری ها و تولید غده های سرطانی خواهد بود.

علاوه بر آن، صداهای مزاحم در حوالی کابل های برق شبکه شهری به طور مداوم و به علت جرقه های الکتریکی تولید می شود. لازم به ذکر است که این عامل موجب آلودگی صوتی و فرسایش اعصاب ساکنین مجاور و نزدیک خواهد شد.

د) اقدامات لازم برای برپایی، نظارت و ترمیم شبکه توزیع برق: در صورت رعایت نکردن فاصله کافی شبکه توزیع برق با حریم های خصوصی، ورود ماشین آلات و افراد مربوطه به حریم مذکور اجتناب ناپذیر است و چه بسا بدون اجازه صاحبان حریم و به دلیل اهمیت فوق العاده شبکه توزیع برق شهری، ورود به حریم ضروری باشد و در همین مورد وزارت نیرو هر گونه عملیات را در حریم ممنوع اعلام کرده است.

دادگاه ها، در ارتباط با پذیرش دعوی مالکان، برای مطالبه بهای قیمت اراضی و املاکی که به علت عبور سیم های برق فشار قوی در حریم قرار گرفته، رویه واحدی ندارند. بعضی از محاکم با این استدلال که صرف عبور سیم، برفراز اراضی

و املاک اشخاص موجب سلب مالکیت نمی شود، اعتقادی به ضرورت پرداخت بهای آن توسط شرکت برق ندارند. ولی بعضی از دادگاه ها به عکس، عبور سیم فشار قوی را فرد اجلائی تصرف و سلب مالکیت از مالک دانسته و اداره برق را به پرداخت بهای عادلانه قیمت اراضی محکوم می کند که به نظر می رسد مورد اخیر هم قانونی و هم عادلانه است.

به یکی از آرای که با نظر مثبت، اداره برق را به پرداخت بهای املاک واقع در حریم، محکوم کرده است، توجه فرمایید: «تصرف و تملک صرفاً دست گذاشتن فیزیکی نیست بلکه عبور سیم فشار قوی برق برفراز املاک . . . اجلی از تصرف و تملک تلقی می شود.»

یک دادنامه

نظر خوانندگان را به دادنامه شماره ۹۹۹-۱۶/۴/۸۲ شعبه ۱۵۱ دادگاه حقوقی تهران جلب می کنیم:

«خواهان آقای (ح - ص) با وکالت (م - ع) به طرفیت شرکت برق منطقه ای تهران بخواسته پرداخت قیمت ملک موضوع پلاک . . . در اجرای قانون نحوه خرید و تملک اراضی و املاک مورد احتیاج دولت مصوب ۱۳۵۸ دادخواستی مطرح که به این شعبه ارجاع پس از تعیین وقت رسیدگی و زمان جلسه دادرسی و حضور طرفین نماینده حقوقی خواننده دفاعیاتی کرده که خلاصه آن این است؛ شرکت برق تهران بنا به اختیار حاصله از ماده ۱۸ قانون برق مصوب ۱۳۴۶ از حیث تقویت نیروی برق بدون این که در املاک تصرف یا تملکی بنماید، نسبت به عبور سیم های فوق فشار قوی از فراز ملک خواهان اقدام نمود، مضافاً به استناد بند ۹ ماده ۵۰ قانون برنامه و بودجه سال ۵۱ و رای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عدالت به شماره ۳۵/۷۴ دادنامه شماره ۵۲۲-۷۹/۹/۵ شعبه

همان دیوان (و مراجع اداری ذیربط) لازم الاتباع می باشد نه برای سایر محاکم قضایی که در عرض شعب دیوان می باشند، و بلکه صرفاً آرای وحدت رویه صادره از هیئت عمومی دیوان عالی کشور برای محاکم و شعب دیوان عالی و مراجع قانونی اداری لازم الاتباع می باشد.

ثالثاً بند ۹ ماده ۵۰ قانون بودجه سال ۵۱ قطع نظر از این که قوانین بودجه سنواتی بوده و برای همان سال لازم الاجرا است و با تصویب قانون بودجه سال بعد یا قوانین مغایر دیگر منسوخ می گردد (در این خصوص رای وحدت رویه صادر شده)، اصولاً از موضوع مطروحه انصراف دارد و صرفاً راجع به استفاده مجانی سازمان های آب و برق و گاز و در قسمت حریم لوله های مواصلاتی و خطوط برق می باشد که به عنوان حقوق ارتفاقی تلقی می گردد نه این که راجع به تصرف و تملک ابتدایی سازمان های یادشده در املاک مردم باشد که در نتیجه کلیه مستندات و مستندات اداری خواننده را مردود و غیر قابل اعتنا تشخیص و نهایتاً با این عقیده که تصرف و تملک صرفاً دست گذاشتن فیزیکی نیست بلکه عبور سیم فشار قوی برق بر فراز املاک که به لحاظ تشعشعات خطرناک آن، هرگونه استفاده اعم از مسکونی و تجاری حتی کشاورزی را از مالک سلب می نماید، فرد اجلائی تصرف و تملک تلقی می گردد که نتیجتاً به استناد قانون حاکم (نحوه تملک . . .) موجب ورود خسارت به مالک می گردد که پرداخت قیمت عادلانه آن تنها روش جبران این خسارت می باشد.

دادگاه از جهت تعیین قیمت عادلانه ملک مورد خواسته قرار جلب نظر کارشناس صادر نموده که کارشناس محترم طی نظریه شماره . . . قیمت ملک را . . . ریال اعلام نموده که پس از ابلاغ وصول نظریه کارشناس و عدم اعتراض خواننده و به جهت عدم مبیانیت با

دادگاه ها در ارتباط با پذیرش دعوی مالکان برای مطالبه بهای قیمت اراضی و املاکی که به علت عبور سیم های برق فشار قوی در حریم قرار گرفته است رویه واحدی ندارند

۱۱ دیوان عدالت اداری تقاضای رد دعوی خواهان را دارد.

دادگاه با این استدلال که اولاً ماده ۱۸ قانون برق مشعر بر این است که وزارت آب و برق مجاز می باشد در صورت لزوم در معابر عمومی شهرها و حریم اماکن و مستغلات و املاک به نصب تأسیسات انتقال و توزیع برق اقدام نماید درحالی که ملک خواهان نه جزو معابر عمومی می باشد و نه در محدوده اماکن و مستغلات مع الوصف ماده استنادی از ماده ۱۸ اشعاری (صادر و ذیل آن) خروج موضوعی دارد.

ثانیاً رای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عدالت اداری به شمار ۳۵/۷۴ صرفاً برای شعب

اوضاع و احوال مسلم قضیه مورد تبعیت دادگاه قرا گرفته است. علی هذا دادگاه دعوی خواهان را ثابت و مسلم تشخیص و مستنداً به اصل چهارم قانون اساسی و ماده ۱ قانون نحوه تملک اراضی مورد احتیاج دولت و مواد ۱۳۹ و ۱۴۰ و ۳۳۱ قانون مدنی حکم به محکومیت اداره خواننده به پرداخت مبلغ . . . ریال بابت ارزش ملک مورد خواسته در حق خواهان به اضافه مبلغ . . . ریال هزینه دادرسی صادر و اعلام می نماید.

رای صادره حضوری و ظرف ۲۰ روز پس از ابلاغ در محاکم تجدیدنظر استان تهران قابل اعتراض می باشد.»

رئیس شعبه ۱۵۱ دادگاه حقوقی تهران